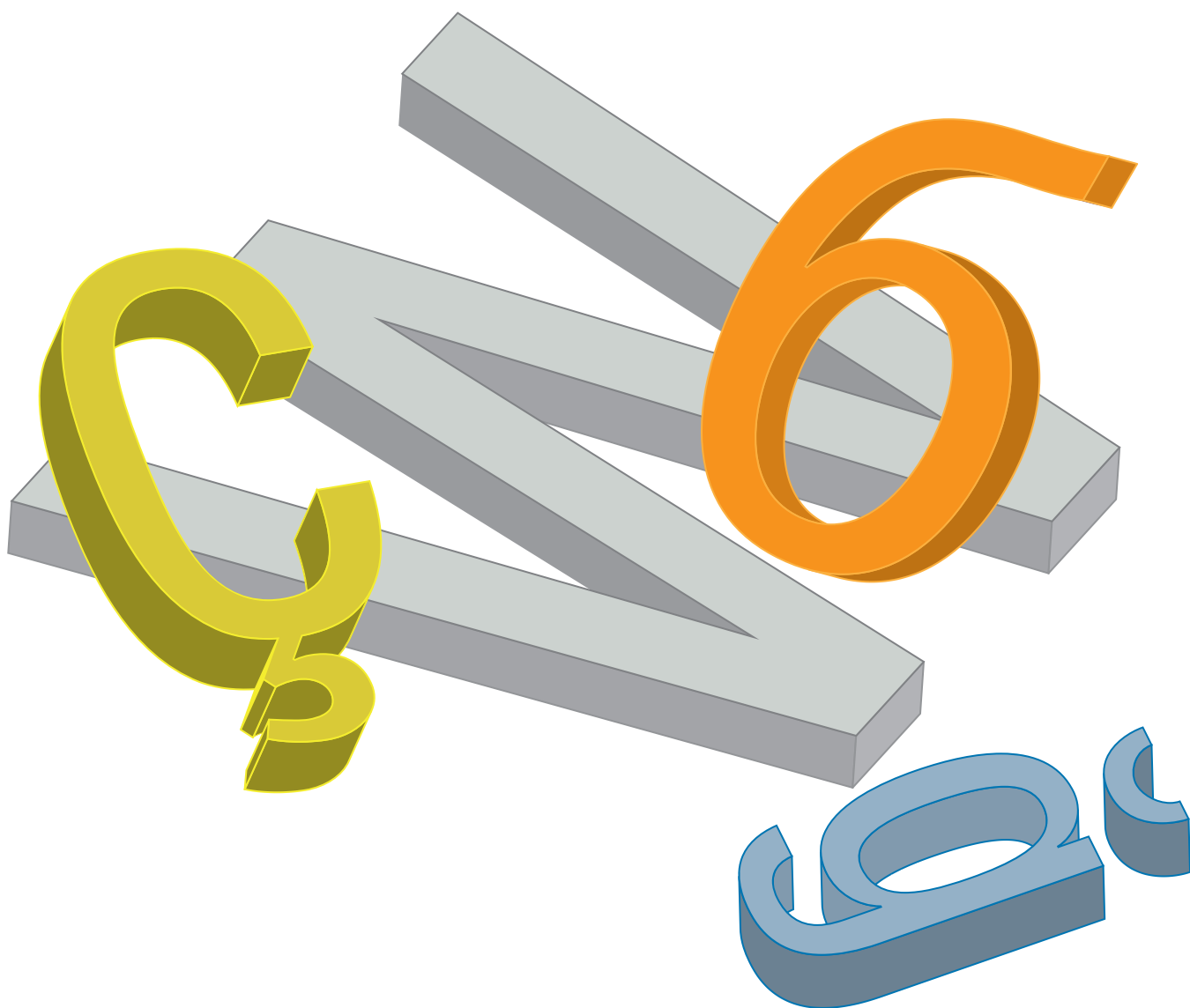

Poštovanje jezičkih prava u opštinama na Kosovu

JUN 2014.

Odricanje od odgovornosti:

Zvanična verzija ove publikacije pisana je na engleskom jeziku. Sve druge jezičke verzije ove publikacije predstavljaju prijevod sa originalne engleske verzije i ne smatraju se zvaničnim dokumentima.

SADRŽAJ

PREGLED IZVJEŠTAJA.....	4
1. UVOD.....	5
2. PRAVNI OKVIR I OKVIR PRAKTIČNE POLITIKE.....	6
3. FUNKCIONISANJE UREDA POVJERENIKA ZA JEZIKE I MREŽA ZA JEZIČKU POLITIKU	8
4. SPROVOĐENJE ZAKONA O UPOTREBI JEZIKA U OPŠTINAMA	10
4.1. Usvajanje opštinskih uredbi za priznavanje i upotrebu jezika na opštinskom nivou i aktivnosti na podizanju stepena informiranosti	10
4.2. Postavljanje opštinskih natpisa, obavještenja i oglasnih ploča	11
4.3. Pružanje usluga na više jezika	14
4.4. Usmeni prijevod na sastancima predstavničkih i izvršnih tijela i prevođenje dokumentacije sa opštinskih sastanaka i opštinskih pravnih akata	17
4.5. Prevođenje opštinskih internet stranica i konkursa za radno mjesto	19
4.6. Dostupnost usmenog prijevoda i kapacitet opštinskih prevodilačkih jedinica	20
4.7. Prikazivanje naziva ulica i putnih znakova na više jezika	22
5. ZAKLJUČCI	24
6. PREPORUKE	25

SPISAK SKRAĆENICA

AU	Administrativno uputstvo
ECMI	Evropski centar za pitanja manjina
UPJ	Ured povjerenika za jezike
OEBS	Misija Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju na Kosovu
UNMIK	Misija Ujedinjenih naroda na Kosovu

PREGLED IZVJEŠTAJA

Da bi osigurao demokratsko i pluralističko multietničko društvo, kosovski pravni okvir propisuje ključne zaštitne mehanizme za široka jezička prava različitih zajednica i obavezuje sve javne institucije i pružaoce usluga da poštuju ravnopravnu upotrebu i status službenih jezika. Misija Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju na Kosovu (OEBS) redovno prati, izvještava i zalaže se za potpuno ostvarivanje jezičkih prava svih zajednica na Kosovu.

Analizirajući prakse na lokalnom nivou, izvještaj otkriva da se Zakon o upotrebi jezika¹ više od sedam godina od svog proglašenja samo djelimično primjenjuje zbog nedovoljnih ljudskih i finansijskih resursa, koje često prati nedovoljno razumijevanje obaveza i/ili nedostatak političke volje.

Zbog ovih značajnih izazova, raspoloživost usluga na službenim jezicima i jezicima u službenoj upotrebi za zajednice u brojčanoj manjini na opštinskom nivou i dalje ostaje problematična. Sve opštine su preduzele pozitivne korake u vidu usvajanja opštinskih uredbi o upotrebi jezika, ali romski jezik i dalje nije priznat ili zaštićen. Kampanje podizanja svijesti o jezičkim pravima i dalje su minimalne, a opštine su spore u imenovanju glavnih kontakt osoba za jezička pitanja. Nedosljedno napisane ploče sa nazivima ulica, putni znakovi i ploče na javnim zgradama na svim službenim jezicima i dalje su problematično pitanje. Poteškoće u zapošljavanju službenika javne administracije koji dobro znaju službene jezike u opštinama, neodgovarajuća zastupljenost nekih zajednica u javnoj administraciji i neodgovarajuća obuka iz jezika dovode do široko rasprostranjene nemogućnosti da se pruže usluge na svim službenim jezicima i jezicima u službenoj upotrebi unutar javne uprave, kao i do neodgovarajućeg pismenog prijevoda materijala sa održanih javnih sastanaka. Osim toga, rasprostranjeno nepostojanje prijevoda opštinskih zakonskih propisa poriva ravnopravni status službenih jezika i predstavlja dodatnu prepreku za efikasno učešće svih zajednica u javnom životu.

Da bi se ispravili ti problemi, OEBS preporučuje da kosovske institucije: dodjele odgovarajuće finansijske, ljudske i tehničke resurse kako bi se omogućila potpuna primjena pravnog okvira; podignu svijest svih kosovskih zajednica o njihovim jezičkim pravima; priznaju sve službene jezike i jezike u službenoj upotrebi na opštinskom nivou u skladu sa kosovskim pravnim okvirom; osnuju Mrežu za jezičku politiku propisanu zakonom; istaknu opštinske i putne znakove na svim službenim jezicima; poboljšaju jezičko znanje službenika javne administracije preko odgovarajućeg programa obuke; i osiguraju odgovarajuće radne uslove za opštinske prevodilačke jedinice.

¹ Zakon br. 02/L-37 o upotrebi jezika proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2006/51, 20. oktobar 2006.

1. UVOD

Jedan od glavnih mandata OEBS-a je praćenje, unaprijeđenje i zaštita ljudskih prava raznih kosovskih zajednica², a jezička prava su njihova sastavna komponenta. Jednaka upotreba službenih jezika Kosova je preduslov za potpuno i efikasno pružanje usluga svim zajednicama i njihovo ravnopravno učešće u javnim poslovima, što je osnovni element demokratskog i multikulturalnog društva.

Redovno praćenje OEBS-a, zajedno sa njegovim prethodnim izvještajima³, ukazuje da je poštovanje jezičkih prava u opštinama na Kosovu i dalje veoma problematično i zahtjeva posebnu pozornost kako bi se kosovskim jezičkim zajednicama osigurao ravnopravni pristup uslugama i ravnopravno učešće u javnim poslovima jezičkih zajednica na Kosovu. U tom smislu, izvještaj se usredsređuje na prioritetne oblasti za koje je OEBS utvrdio nedostatke u poštovanju pravnog okvira od strane opština, pružajući na taj način Vladi Kosova mehanizam da sistematski unaprijedi poštovanje svojih dužnosti i bude odgovorna jezičkim zajednicama na Kosovu.

Izvještaj pokriva situaciju u 34 kosovske opštine⁴ u periodu od juna 2011. do februara 2014. Ovaj izvještaj se temelji na preispitivanju postojećih zakonskih propisa, koje je kombinovano sa redovnim praćenjem i opsežnim istraživanjem na terenu, čiji je cilj da prikupi kvantitativne (odnosno postojanje uredbi, mehanizama i praksi) i kvalitativne podatke (odnosno percepcije ispitanika i procjena poštovanja jezičkih obaveza) o primjeni pravnih obaveza od strane kosovskih opština.

Tokom istraživanja na terenu, OEBS je prikupio podatke tokom prvog kruga razgovora, od jula 2011. do septembra 2012, nakon čega su uslijedile aktivnosti ažuriranja u periodu od marta do aprila 2013. i od januara do februara 2014⁵. U razgovore je bilo uključeno preko 150 osoba iz svih jezičkih zajednica na Kosovu, uključujući opštinsko rukovodstvo (zamjenike predsednika opštine za zajednice i direktore opštinskih odjeljenja), službenike javne administracije⁶ kao i stanovnike svih⁷ anketiranih opština. Na centralnom nivou, OEBS je razgovarao sa kosovskim povjerenikom za jezike. Otprilike jedna trećina svih ispitanih su bile žene.

² Vidjeti na primjer Dokument sa kopenhagenskog sastanka Konferencije o humanoj dimenziji CSCS (5-29. juni 1990) dostupan na <http://www.osce.org/odihr/elections/14304> (posjećeno februara 2014).

³ Izvještaj OEBS-a, Sprovođenje zakona o upotrebi jezika od strane kosovskih opština, (juli 2008), <http://www.osce.org/sr/kosovo/32764?download=true> (posjećeno februara 2014); Izvještaj OEBS-a Višejezično zakonodavstvo na Kosovu i njegovi izazovi, februar 2012, <http://www.osce.org/sr/kosovo/87706?download=true> (posjećeno februara 2014); OEBS-ov Izvještaj o procjeni prava zajednica, Treće izdanje, (jul 2012), <http://www.osce.org/sr/kosovo/92247?download=true> (posjećeno februara 2014).

⁴ Sjeverne opštine nisu bile dio ankete.

⁵ Dužina perioda izvještavanja pokriva reformu relevantnog pravnog okvira i odgovornih institucija koja je bila na pola puta.

⁶ Uposlenici opštinskih ureda za zajednice i povratak, opštinski pravni službenici, opštinski službenici za informisanje, opštinski pismeni i usmeni prevodioci.

⁷ Razgovaralo se sa ukupno 76 ispitanika iz zajednica kosovskih Srba, kosovskih Goranaca, kosovskih Albanaca, kosovskih Bošnjaka i kosovskih Turaka i kosovskih Hrvata. Tokom prvog kruga razgovaralo se sa ukupno 38 pripadnika zajednica, dok se sa 38 ostalih razgovaralo u trećem krugu.

Nakon ovog uvoda, drugi dio ovog Izvještaja ističe pravni okvir i okvir praktične politike koji uređuju jezička prava na Kosovu. Treći dio predstavlja ulogu i značaj Ureda povjerenika za jezike u omogućavanju poštivanja jezičkih prava i naglašava ulogu Mreže za jezičku politiku kao njegovog mehanizma podrške na lokalnom nivou. Četvrti dio procjenjuje u kojoj su mjeri opštine primjenile svoje obaveze propisane zakonskim i okvirom praktične politike i njihove kapacitete da to učine. Posljednji dio predstavlja najvažnije zaključke i niz preporuka relevantnim institucijama i akterima, sa ciljem da im pomogne da osiguraju jezička prava zajednica.

2. PRAVNI OKVIR I OKVIR PRAKTIČNE POLITIKE

Usvajanjem Zakona o upotrebi jezika⁸ u 2006, Skupština Kosova je obavezala kosovske institucije da osiguraju ravnopravnu upotrebu albanskog i srpskog jezika kao službenih jezika na Kosovu. Zakon o upotrebi jezika dopunjuje Zakon protiv diskriminacije⁹, a međunarodni instrumenti za zaštitu nacionalnih manjina i regionalnih ili manjinskih jezika neposredno se primjenjuju na Kosovu, uključujući i Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina Savjeta Evrope¹⁰.

Shodno pravnom okviru, albanski i srpski jezik i njihova pisma priznati su kao službeni jezici Kosova¹¹. Ostali jezici takođe mogu biti priznati kao službeni jezici na opštinskom nivou - sa istim statusom kao albanski i srpski - ako jezička zajednica čini najmanje pet posto ukupnog broja stanovništva¹². U izuzetnim slučajevima, Zakon o upotrebi jezika daje turskom jeziku status službenog jezika u opštini Prizren, bez obzira na veličinu turske zajednice koja živi tamo¹³. Manja jezička zajednica koja predstavlja tri do pet posto opštinskog stanovništva, ili tamo gdje se jezik tradicionalno govori, može tražiti priznanje jezika kao „jezika u službenoj upotrebi“ na opštinskom nivou¹⁴, i na osnovu toga dobijati usluge i dokumenta na tom jeziku preko pojedinačnih zahtjeva.

Zakon o upotrebi jezika propisuje da institucije na lokalnom i centralnom nivou moraju da sprovedu programe za podizanje svijesti javnosti o njegovim odredbama i pravima koje on štiti¹⁵. Takođe obavezuje sve javne institucije i pružaoce usluga da osiguraju ravnopravnu upotrebu i status službenih jezika na Kosovu, uređujući upotrebu jezika u centralnim i opštinskim institucijama, javnim preduzećima, sudskim postupcima, obrazovanju, medijima, ličnim imenima i u privatnoj sferi. U skladu sa istim zakonom,

⁸ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*.

⁹ Kosovski zakon br. 2004/3 protiv diskriminacije proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2004/32, 20. avgust 2004.

¹⁰ Kao što je uređeno shodno članu 22 Ustava Kosova, 15. jun 2008.

¹¹ Ustav Kosova, fusnota 10, *supra*, član 5; Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, član 2.1.

¹² Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, član 2.3.

¹³ *Ibid*.

¹⁴ *Ibid*. član 2.4.

¹⁵ *Ibid*, član 36.2.

od opštinskih institucija se zahtjeva da koriste sve službene jezike u pružanju usluga, usmenom prijevodu tokom sastanaka predstavničkih i izvršnih tijela, prijevodu materijala sa opštinskih sastanaka i svih javnih dokumenata kao i postavljanju višejezičnih naziva ulica i opštinskih putnih znakova¹⁶. Shodno članu 10 Zakona o upotrebi jezika, Ministarstvo lokalne uprave izdalo je relevantna administrativna uputstva (AU) koja definišu procedure koje garantuju da pripadnici zajednica mogu da primjenjuju svoje pravo na upotrebu jezika zajednica u opštinskim institucijama¹⁷.

Osim toga, Zakon o upotrebi jezika propisuje uspostavljanje posebnog tijela, Komisije za jezike, kao institucije odgovorne za nadgledanje primjene zakona¹⁸. Komisija za jezike je uspostavljena maja 2007¹⁹. AU Ministarstva javnih službi br. 2007/01 je dalje utvrdilo Komisiju za jezike kao instituciju odgovornu za određivanje administrativnih sankcija za povredu odredbi Zakona o upotrebi jezika²⁰. Pravne reforme i reforme praktične politike 2012. transformirale su Komisiju za jezike u Ured povjerenika za jezike i na taj način prenijele i njene nadležnosti²¹.

Glavni strateški dokument koji je izdao Kabinet premijera ostaje Studijski dokument praktične politike „Jezička politika na Kosovu“²², koji ističe kosovski pravni okvir o upotrebi jezika i ocjenjuje njegovu primjenu u centralnim i opštinskim institucijama.

¹⁶ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, čl. 7-9.

¹⁷ Ministarstvo lokalne uprave, AU br. 2007/06 o utvrđivanju procedura za primjenu Zakona o upotrebi jezika u opštinama, usvojeno 17. avgusta 2007, zamijenjeno AU br.2011/02 (sa istim nazivom), usvojeno 16. aprila 2011.

¹⁸ Ibid, čl. 32.

¹⁹ AU Vlade Kosova br. 03/2007 o sastavu i nadležnostima Komisije za jezike.

²⁰ AU Ministarstva javnih službi br. 2007/01 o utvrđivanju administrativnih sankcija za povredu Zakona o upotrebi jezika, 11. april 2007.

²¹ Uredba br. 07/2012 o Uredu povjerenika za jezike, koju je usvojila Vlada Kosova 4. aprila 2012. Član 1.1.2 Uredbe propisuje „organizaciju i strukturu Komisije za jezike kao Ureda povjerenika za jezike, pod pokroviteljstvom Kabineta premijera“. Takođe član 32.1 iste Uredbe navodi da „Stupanjem na snagu ove Uredbe, stavlja se van snage Administrativno uputstvo premijera br. 03/2007 o sastavu i ovlaštenjima Komisije za jezike“; i član 32.2 koji dodaje da: „Na dan kada premijer imenuje povjerenika za jezike u skladu sa ovom Uredbom, Vladina Komisija za jezike prestaje da postoji.“

²² Kabinet premijera, Ureda za pitanja zajednica, Studija praktične politike II, Jezičke politike na Kosovu, Primjena u javnim tijelima, septembar 2011, http://www.kryeministri-ks.net/zck/repository/docs/Politika_e_gjuheve_shqipe.pdf (posjećeno 24. septembra 2013).

Povjerenik za jezike Slaviša Mladenović govori na radionici o opštinskoj jezičkoj usaglašenosti organizovanoj od strane OEBS u Prištini/Prishtinë 17. oktobra 2013. - OSCE/Edon Muhaxheri

3. FUNKCIONISANJE UREDA POVJERENIKA ZA JEZIKE I MREŽA ZA JEZIČKU POLITIKU

Komisija za jezike je uspostavljena 2007. kako bi se osigurala ravnopravna upotreba službenih jezika u skladu sa Zakonom o upotrebi jezika, putem istraga, posredovanja i preporuka kao i putem administrativnih sankcija prema subjektima koji krše njegove odredbe²³. No ipak, uslijed nedostatka odgovarajućih ljudskih, logističkih i finansijskih resursa, Komisija za jezike nije uspjela efikasno obavljati svoje dužnosti. Rezultat toga je da javnost uglavnom nije znala za njeno postojanje i žalbene mehanizme²⁴. OEBS je 2012. započeo sa nastojanjima²⁵ koja su neposredno doprinijela usvajanju nove vladine uredbe o Uredu povjerenika za jezike (UPJ). Ova uredba je stavila u prvi plan utvrđene probleme u pogledu deficita osoblja i budžeta, garantirajući UPJ određeno osoblje, odgovarajući uredski prostor i budžetska sredstva. U skladu sa ovim reformama, trenutni povjerenik za jezike imenovan je decembra 2012. nakon ostavke

²³ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*; AU br. 2007/01, fusnota 20, *supra*.

²⁴ Od 2007 do marta 2013 podnesene su samo četiri žalbe.

²⁵ OEBS je maja 2011. organizovao radionicu na kojoj se diskutovalo kako da se ojačaju kapaciteti Komisije za jezike razmjenom međunarodnih najboljih praksi sa povjerenikom za jezike Irske. Ovo je uticalo da Vlada Kosova uspostavi u novembru 2011. radnu grupu za reformu Komisije za jezike (gdje je OEBS imao ulogu posmatrača). Na osnovu ovog procesa, Skupština Kosova je u aprilu 2012. usvojila Uredbu br. 07/2012 o uspostavljanju Ureda povjerenika za jezike.

njegovog prethodnika. UPJ je februara 2014. postao funkcionalan na osnovnom operativnom nivou, sa nekoliko zaposlenih i radeći iz opremljenog ureda, iako do aprila 2014. tim još uvijek nije bio potpun, a zapošljavanje je još uvijek bilo u toku. U međuvremenu, UPJ je postavio svoju internet stranicu²⁶, sačinio online obrazac za žalbe i riješio žalbe putem posredovanja²⁷. Takođe, u februaru 2013. godine, UPJ je podnio skup preporuka Kabinetu premijera na usvajanje u obliku odluke²⁸. Do aprila 2014. odluka još uvijek nije bila usvojena. Uz podršku međunarodnih organizacija, uključujući OEBS, UPJ se od sredine 2013. aktivno uključuje u niz terenskih i aktivnosti podizanja svijesti namijenjenih opštinskim zvaničnicima, građanskom društvu i predstavnicima zajednica, kako bi se promoviralo poznavanje jezičkih prava kao i uloga UPJ kao nadzornog i žalbenog mehanizma.

Član 15 Uredbe o Uredu povjerenika za jezike daje mandate svim javnim institucijama da imenuju glavnu kontakt osobu za jezička pitanja na rukovodećem nivou i da nakon toga obavijeste o tome UPJ u roku od 120 dana od dana kada je Uredba stupila na snagu, odnosno aprila 2014. U istom periodu, javne institucije imaju obavezu da obavijeste UPJ o kontakt detaljima svih jezičkih asistenata, usmenih i pismenih prevodilaca koji rade za njih, sa ciljem uspostavljanja Mreže za jezičku politiku koja će pomagati povjereniku za jezike da sprovede svoj mandat.

U julu 2012. godine, UPJ je uputio zvaničan zahtjev opštinama da imenuju kontakt osobe za jezička pitanja u roku od šest mjeseci²⁹. Međutim, lokalne vlasti su preduzimale minimalne aktivnosti do sredine 2013, kada je povjerenik za jezike, zahvaljujući i pomoći OEBS-a³⁰, ponovo uputio zahtjev opštinama i zauzeo proaktivan pristup (kroz redovan kontakt i terenske posjete, dajući uputstva i smjernice)³¹.

Do aprila 2014. godine 16 opština je imenovalo kontakt osobe za jezička pitanja, premda ne uvijek na rukovodećem nivou³². Preostalih 18 opština još uvijek nemaju

²⁶ Dostupno na albanskom na <http://www.komisioneri-ks.org>; i na srpskom na <http://www.poverenik-ks.org> (posjećeno 20. septembra 2013).

²⁷ Informacije koje je dostavio povjerenik za jezike tokom koordinativnih sastanaka sa međunarodnim akterima koji su održanu juna 2013. i januara 2014. u zgradi Vlade.

²⁸ Skup od devet jezičkih mjera praktične politike koji je podnio povjerenik za jezike kao dio dužnosti i odgovornosti predviđenih Uredbom br. 07/2012, čl. 18 (1.11). Preporuke su tražile od Vlade i ministarstava da osiguraju, između ostalog, poštovanje jezičkih prava tokom javnih govora, prijevod njihovih web stranica na oba službena jezika i prijevod primarnoga i sekundarnog zakonodavstva na službene jezike. Takođe su zatražili da Ministarstvo javne uprave postavi dvojezične znakove na/u svim prostorijama javnih institucija, da Ministarstvo unutrašnjih poslova zamjeni oglasne ploče na graničnim prijelazima koje nisu prevedene na službene jezike, kao i da Ministarstvo infrastrukture i Kosovska policija organizuju kampanje podizanja svijesti o sprečavanju i sankcioniranju precrtavanja i oštećenja topografskih znakova.

²⁹ Kosovski povjerenik za jezike, razgovor sa OEBS-om obavljen u februaru 2013, zgrada Vlade.

³⁰ Pet regionalnih okruglih stolova održano je na celom Kosovu u drugoj polovini 2013. godine, uz podršku OEBS-a, sa ciljem promovisanja interakcije između povjerenika za jezike i opštinskih vlasti, čime se omogućava imenovanje opštinskih kontakt osoba za jezička pitanja.

³¹ Kosovski povjerenik za jezike, razgovor sa OEBS-om obavljen u septembru 2013, zgrada Vlade.

³² Dečan/Dečane, Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Junik/Junik, Kamenicë/Kamenica, Klokot-/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Novo Brdo/Novobërdë, Obiliq/Obilić,

kontakt osobu za jezička pitanja, uglavnom zbog nerazumijevanja koje su njihove obaveze, ali UPJ planira da realizuje bolji kontakt kako bi pospješila opštine da poštuju jezička prava.

Pregled nalaza

Ured povjerenika za jezike, formiran 2007. godine, dugo je bio nedjelotvoran zbog toga što nije posjedovao odgovarajuće ljudske, logističke i finansijske resurse. Novoformirani UPJ postao je funkcionalan na osnovnom operativnom nivou i počeo je razvijati strategiju uočljivosti kako bi informisao stanovništvo o svojoj ulozi i mandatu. UPJ i opštine nisu ispoštovale rok od 120 dana predviđen Uredbom br. 07/2012 o formiranju Mreže za jezičku politiku kao jednog od pomoćnih mehanizama UPJ-a.

4. SPROVOĐENJE ZAKONA O UPOTREBI JEZIKA U OPŠTINAMA

4.1. Usvajanje opštinskih uredbi za priznavanje i upotrebu jezika na opštinskom nivou i aktivnosti na podizanju stepena informiranosti

Prema članovima 2.4 i 35 Zakona o upotrebi jezika, opštine su dužne da usvoje sveobuhvatne uredbe u vezi sa priznavanjem jezika koji se govore na njihovoj teritoriji, u skladu sa procedurama utvrđenim u relevantnim AU Ministarstva lokalne samouprave³³.

Sve 34 opštine u kojima je sprovedena anketa sada su usvojile opštinske uredbe o priznavanju i upotrebi jezika. Ovo ukazuje na važan napredak od prve OEBS-ove procjene sprovođenja Zakona o upotrebi jezika³⁴. Turski jezik je trenutno službeni u opštinama Prizren i Mamuša/Mamushë/Mamuša. U 2007. i 2008. godini, opštine Gjilan/Gnjilane, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Prishtinë/Priština i Vushtrri/Vučitrn takođe su priznale turski kao jezik u službenoj upotrebi. Bosanski je službeni jezik u opštinama Prizren, Dragash/Dragaš i Pejë/Peć, a u službenoj upotrebi u opštini Istog/Istok (vidjeti tabelu koja slijedi).

Podujevë/ Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje i Suharekë/Suva Reka. Razgovori obavljani sa opštinskim službenicima u januaru i februaru 2014.

³³ AU br. 2007/06 o utvrđivanju postupka za sprovođenje Zakona o upotrebi jezika u opštinama. U aprilu 2011. god. ovo AU zamijenjeno je AU br. 2011/02. Fusnota 18, *supra*.

³⁴ Izvještaj OEBS-a Sprovođenje Zakona o upotrebi jezika u opštinama na Kosovu, jun 2008, fusnota 3, *supra*. Prema ovom izvještaju, samo je opština Klinë/Klina usvojila opštinsku uredbu o upotrebi jezika (opštinska Uredba br. 01-07-72/07, usvojena 27. aprila 2007).

Službeni jezici na Kosovu – srpski i albanski	Službeni jezici na opštinskom nivou	Jezici u službenoj upotrebi na opštinskom nivou
<i>Sve opštine</i>	<u>turski</u> Prizren Mamuša/Mamushë/Mamuša <u>bosanski</u> Prizren Dragash/Dragaš Pejë/Peć	<u>turski</u> Gjilan/Gnjilane, Južna Mitrovicë/Mitrovica Prishtinë/Priština Vushtrri/Vučitrn <u>bosanski</u> Istog/Istok

Do aprila 2014. godine, nijedna opština na Kosovu nije priznala romski jezik kao jezik u službenoj upotrebi, premda zajednice kosovskih Roma tradicionalno govore svojim jezikom u opštinama u kojima žive, na osnovu čega taj jezik ispunjava uslov da bude priznat kao takav, shodno članu 2.4 Zakona o upotrebi jezika.

Osim nekoliko izuzetaka³⁵, većina opština nije organizovala javne rasprave o jezičkim pravima prije ili nakon donošenja opštinskih uredbi radi upoznavanja stanovništva sa pravnim okvirom. Pozitivne mjere su, bez obzira na to, usvojene 2013. godine, kada je nekoliko opština učestvovalo u inicijativama rada na terenu koje je sprovodio UPJ, uz podršku međunarodnih organizacija, uključujući OEBS, gdje su ciljne grupe bile predstavnici građanskog društva i zajednica.

Pregled nalaza

Sve opštine su preduzele pozitivne mjere na usvajanju opštinskih uredbi o upotrebi jezika. Bosanski i turski imaju status službenih jezika u tri, odnosno dvije opštine. Međutim, romski jezik i dalje nije priznat i zaštićen, uprkos tome što se tradicionalno govori. Opštine nisu preduzele posebne mjere na podizanju stepena informiranosti građana o jezičkim pravima, premda su tokom 2013. godine zabilježena manja poboljšanja kao rezultat njihove saradnje sa UPJ.

4.2. Postavljanje opštinskih natpisa, obavještenja i oglasnih ploča

Kako je naglasio Savjetodavni odbor Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina³⁶, „javno isticanje jezika manjina ima posebnu simboličku vrijednost, jer oslikava uključivanje drugih grupa kao poštovanih i prihvaćenih pripadnika društva, i na taj način igra važnu ulogu u promoviranju osjećaja pripadnosti i integriteta“.

³⁵ U Prizrenu su javne rasprave organizovane prije donošenja Uredbe br. 01/011/3250 o upotrebi jezika, od 8. marta 2013.

³⁶ Savjetodavni odbor Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, Treće mišljenje o Kosovu, mart 2013, str. 35.
http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_OP_Kosovo_en.pdf

U tom smislu, isticanje višejezičnih natpisa, obavještenja i oglasnih ploča u uredima koji pružaju usluge stanovnicima opštine (ili raseljenim licima) od posebne je koristi za jezičke zajednice. Takva dobra praksa takođe je korisna za sprovođenje Zakona o upotrebi jezika, kojim se zahtjeva da se usluge pružaju na svim službenim jezicima³⁷, da radna sredina bude pogodna za efikasno korištenje službenih jezika³⁸ i da nazivi zvaničnih institucija i organa budu istaknuti na svim službenim jezicima³⁹. Za potrebe ovog izvještaja OEBS je pregledao natpise unutra i spolja u opštinskim javnim uredima⁴⁰, na vratima opštinskih ureda⁴¹ i u centrima primarne zdravstvene zaštite⁴² koji se nalaze u centru opštine/grada.

Od 34 opštine svega šest je dosljedno postavljalo sve natpise na opštinskim javnim uredima, na kojima su dostupne usluge bile ispisane na svim službenim jezicima⁴³. Jedanaest opština je istaklo preko 50 posto natpisa na svim službenim jezicima⁴⁴. Za preostale opštine utvrđeno je da su manje od 50 posto natpisa postavile na svim službenim jezicima.

U vezi sa natpisima na vratima opštinskih ureda, 17 opština⁴⁵ postupilo je u skladu sa zahtjevima u pogledu jezika, uključujući četiri opštine (Štrpce/Shtërpçë, Kamenicë/Kamenica, Novo Brdo/Novobërdë i Ferizaj/Uroševac), koje su bile dio OEBS-ovog projekta natpisa na vratima, realizovanog 2010. godine. Treba napomenuti da Opština Prizren oko 90 posto natpisa postavlja na četiri jezika (albanskom, srpskom, bosanskom i turskom). Nasuprot tome, za 10 opština je utvrđeno da uopšte ne postavljaju natpise na drugom jeziku osim na jeziku većine u opštini⁴⁶, a za ostale opštine je ocijenjeno da se u različitoj mjeri pridržavaju ovog zahtjeva. Službenici iz opština Ranilug/Ranillug⁴⁷, Parteš/Partesh⁴⁸, Shtime/Štimlje⁴⁹ i Viti/Vitina⁵⁰ rekli su da

³⁷ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, članovi 1.1(ii); 4.2; 7.2; 11 i 30.

³⁸ Ibid, član 7.5.

³⁹ Ibid, član 9.1.

⁴⁰ Opštinski uredi za građanski status, opštinske službe za matičnu evidenciju, opštinski pravni uredi, opštinski uredi za zajednice i povratak, opštinski centri za usluge građanima, opštinski uredi za porez na imovinu, opštinski katastri, centri za socijalnu zaštitu, uredi za registraciju vozila, centri za zapošljavanje i socijalnu zaštitu; opštinski poslovni centri; opštinska odjeljenja za administraciju; finansije; obrazovanje; kulturu, omladinu i sport; javne usluge/vanredne situacije; urbanizam/katastar; planiranje i razvoj; zdravstvena/socijalna zaštita; inspekcija; poljoprivreda/šumarstvo; lokalni uredi Kosovske agencije za imovinu.

⁴¹ Uredi predsednika opštine, zamjenika predsednika opštine, opštinskih direktora i pravika.

⁴² Centri primarne zdravstvene njege po sistemu Kosova.

⁴³ Opštine Deçan/Deçane, Gjakovë/Đakovica, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Južna Mitrovicë/Mitrovica i Novo Brdo/Novobërdë.

⁴⁴ Opštine Dragash/Dragaš, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Klokot/Kllokot, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prizren, Skenderaj/Srbica, Štrpce/Shtërpçë i Vushtrri/Vučitrn.

⁴⁵ Opštine Deçan/Deçane, Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Ferizaj/Uroševac, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërdë, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Prizren, Rahovec/Orahovac, Skenderaj/Srbica i Štrpce/Shtërpçë.

⁴⁶ Opštine Gllgoc/Glogovac, Hani Elezit/Elez Han, Junik/Junik, Kaçanik/Kaçanik, Malishevë/Mališevo, Parteš/Partesh, Ranilug/Ranillug Shtime/Štimlje, Viti/Vitina i Vushtrri/Vučitrn.

⁴⁷ Direktor opštinskog odjeljenja za administraciju, razgovor sa OEBS-om od 13. marta 2013, što je potvrdio i zamjenik predsednika opštine 3. marta 2014.

planiraju da postave natpise na vrata ureda na službenim jezicima nakon renoviranja opštinskih zgrada.

Na kraju, od 30 centara primarne zdravstvene zaštite posjećenih na celom Kosovu, za svega 6 je utvrđeno da postavljaju natpise na svim službenim jezicima⁵¹; treba podsjetiti da su 4 centra manje od polovine svojih natpisa postavili samo na jednom jeziku, dok je njih 20 postavilo više od pola (50 posto ili više) svojih natpisa samo na jednom jeziku.

OEBS-ovo redovno praćenje ukazuje da su glavni razlozi zbog kojih nije usvojena praksa postavljanja višejezičnih natpisa u opštinama bili generalno odsustvo političke volje i nepostojanje potpunog razumjevanja date obaveze.

Pregled nalaza

Postavljanje višejezičnih natpisa na opštinskim javnim uredima vodi ka sprovođenju zahtjeva iz Zakona o upotrebi jezika za pružanje usluga na svim službenim jezicima. Uprkos tome, na osnovu procjene natpisa na opštinskim javnim uredima i centrima primarne zdravstvene njege, i internih natpisa na vratima opštinskih ureda, više od polovine opština ne postavlja natpise na više jezika. Stoga se opštinama sugerije da preduzmu mjere kako bi osigurale da se na više jezika postavljaju natpisi, obavještenja i oglasne ploče u svim javnim uredima i objektima.

*Natpis na vratima u opštini
Gnjilane/Gjilan, 28. maj 2014.
- OSCE/Enis Ahmetaj*

⁴⁸ Direktor opštinskog odjeljenja za administraciju, razgovor sa OEBS-om od 15. marta 2013, a potvrdio i zamjenik predsjednika opštine 3. marta 2014. godine.

⁴⁹ Opštinski službenik za informisanje, razgovor sa OEBS-om od 20. marta 2013, i potvrđeno 5. februara 2014. godine.

⁵⁰ Šef Sektora za demokratizaciju u opštini Viti/Vitina, razgovor sa OEBS-om, od 21. marta 2013, i potvrđeno 4. februara 2014. godine.

⁵¹ Opštine: Dragash/Dragaš, Gjakovë/Đakovica, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Rahovec/Orahovac i Viti/Vitina.

4.3. Pružanje usluga na više jezika

Članom 7.2 Zakona o upotrebi jezika predviđa se da svako lice ima pravo da ostvaruje komunikaciju i da mu se pružaju dostupne usluge i da dobija javna dokumenta od opštinskih institucija i službenika na bilo kojem službenom jeziku i da su svi opštinski predstavnici i izvršni organi dužni da to osiguraju. U članu 8.1 se nadalje propisuje pravo lica čiji je jezik u službenoj upotrebi da podnose usmene i pismene zahtjeve i dokumenta, i da odgovor od opštinskih institucija i službenika dobiju na svom jeziku, ukoliko to zatraže.

Kako bi procijenio pružanje usluga na više jezika u opštinama, OEBS je razgovarao sa 76 lica iz zajednica u brojčanoj manjini na opštinskom nivou⁵², koji su ispričali svoja iskustva o upotrebi njihovog maternjeg jezika u njihovim odnosima sa opštinskim vlastima. Na osnovu dva kruga razgovora, u vremenskom razmaku od dvije i po godine, OEBS je utvrdio da nema naznaka bilo kakvog poboljšanja u pogledu upotrebe jezika od strane opštinskih vlasti pri pružanju opštinskih usluga⁵³.

Većina ispitanika, 40 od 76, istakla je problem sa dobivanjem pismenih dokumenata na njihovom jeziku, iako su generalno ocjenili da je usmena komunikacija manje problematična. Uprkos ovome, neki kosovski Turci⁵⁴ i kosovski Bošnjaci⁵⁵ sa kojima se razgovaralo u opštinama u kojima je njihov jezik službeni jezik ili jezik u službenoj upotrebi priznali su da koriste albanski i srpski u komunikaciji sa lokalnom upravom i da primaju dokumente na jednom od ova dva jezika kako bi izbjegli dugotrajne procedure.

Iako su rekli da se u posljednjih nekoliko godina u opštinama poboljšalo poštovanje jezičkih prava u pružanju usluga, kosovski Srbi i kosovski Goranci su istakli probleme u komunikaciji sa opštinskim organima i dobijanju dokumenata od istih i ukazali da mlađi službenici javne administracije često ne govore srpski. Kosovski Srbi⁵⁶ i kosovski

⁵² Trideset dvoje kosovskih Srba, 14 kosovskih Albanaca, 14 kosovskih Turaka, 12 kosovskih Bošnjaka, 2 kosovska Hrvata i 2 kosovska Goranca. Razgovaralo se sa ukupno 38 pripadnika zajednica u prvom krugu (jul 2011 - septembar 2012), dok se sa još 38 osoba razgovaralo tokom trećeg kruga (januar - februar 2014). Ispitanici su birani prema etničkoj pripadnosti i spremnosti da daju informacije. Neki od njih su bili redovni sagovornici OEBS-a, dok su ostali birani nasumično ispred zgrada opštine.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Troje kosovskih Turaka iz Gjilan/Gnjilana (sa jednom osobom razgovaralo se 29. avgusta 2012, a sa dvije 5. februara 2014), troje kosovskih Turaka iz Južne Mitrovicë/Mitrovice (sa jednom osobom se razgovaralo 7. septembra 2012, a sa dvije 22. januara 2014), četvero kosovskih Turaka iz Prishtinë/Prištine (sa jednom osobom razgovaralo se 12. septembra 2012, a sa tri 15. januara 2014) i četvero kosovskih Turaka iz opštine Prizren (dva razgovora 10. septembra 2012. i još dva 12. februara 2014).

⁵⁵ Četvero kosovskih Bošnjaka u opštini Dragash/Dragaš (dva razgovora 7. septembra 2012, a dva 23. januara 2014), četvero kosovskih Bošnjaka iz opštine Pejë/Peć (sa dvije osobe razgovaralo se 10. septembra 2012, sa trećom osobom 5. februara 2014, a sa četvrtom 10. februara 2014) i četvero kosovskih Bošnjaka iz opštine Prizren (dva razgovora 5. septembra 2012, sa trećom osobom razgovaralo se 31. januara 2014, a sa četvrtom 10. februara 2014).

⁵⁶ Troje kosovskih Srba iz opštine Ferizaj/Uroševac (sa dve osobe razgovaralo se 21. avgusta 2012, a sa trećom 5. februara 2014); troje kosovskih Srba iz opštine Gjilan/Gnjilane (jedan razgovor je vođen 29.

Goranci⁵⁷ uglavnom govore o problemima sa dokumentacijom iz opštinskog katastra, opštinskih poreskih ureda, domova zdravlja i bolnica (nalazi, recepti), opštinskih ureda za civilnu registraciju i centara za registraciju vozila. S druge strane, kosovski Hrvati⁵⁸ govore o problemima sa kojima se suočavaju u Opštinskom sudu u Viti/Vitini, koji izdaje većinu pismenih dokumenata samo na albanskom jeziku, tvrdeći da su dokumenti uglavnom namijenjeni advokatima koji su pretežno kosovski Albanci⁵⁹.

Kosovski Albanci imaju donekle različita iskustva u opštinama u kojima čine brojčanu manjinu. Ispitanici⁶⁰ u Klokotu/Kllokot kažu da opštinska uprava tretira oba službena jezika jednako i da nema problema sa jezičkom usklađenošću. Kosovski Albanci sa kojima smo razgovarali u opštinama Mamuša/Mamushë/Mamuša⁶¹ i Gračanica/Graçanicë⁶² izrazili su mišljenje da je opštinsko osoblje uglavnom ljubazno i umije da komunicira na albanskom jeziku kada im se neko obrati ili se od njih zatraže informacije, međutim, bilo je problema koji su identifikovani u Gračanici/Graçanicë⁶³, usljed nedovoljnog broja opštinskih pismenih/usmenih prevodilaca (npr. nema usmenog prijevoda tokom sastanaka, kasni se sa izdavanjem opštinskih dokumenata na albanskom, itd). Kosovski Albanci u opštini Ranilug/Ranillug kažu da, bez obzira na zapošljavanje nekoliko opštinskih službenika iz zajednice kosovskih Albanaca, ima situacija u kojima moraju da se obrate zaposlenim kosovskim Srbima na srpskom jeziku, jer oni uglavnom loše govore albanski jezik⁶⁴.

avgusta 2012, a dva razgovora 5. februara 2014); četvero kosovskih Srba iz opštine Kamenicë/Kamenica (dva razgovora 28. avgusta 2012. i dva 7. februara 2014), četvero kosovskih Srba iz Novog Brda/Novobërdë (dva razgovora 27. avgusta 2012. i dva 6. februara 2014); troje kosovskih Srba u opštini Štrpce/Shtërpçë (sa dvije osobe se razgovaralo 7. avgusta 2012. i sa jednom 4. februara 2014); dvoje kosovskih Srba iz opštine Viti/Vitina (jedan razgovor 14. avgusta 2012. i jedan 3. februara, 2014); četvero kosovskih Srba iz opštine Fushë Kosovë/Kosovo Polje (dva razgovora 9. avgusta 2012 i još dva razgovora 14. januara 2014); dvoje kosovskih Srba iz Lipjan/Lipljana (jedan razgovor 7. septembra 2012, a jedan 14 januara 2014); dvoje kosovskih Srba iz opštine Obiliq/Obilić (jedan razgovor 11. septembra 2012, a drugi 15. januara, 2014); dvoje kosovskih Srba iz opštine Vushtrri/Vučitrn (sa jednom osobom razgovaralo se 7. avgusta 2012, a sa drugom 4 februara, 2014); i troje kosovskih Srba iz Rahovec/Orahovca (sa jednom osobom razgovaralo se 6. septembra 2012, a sa dvije 11. februara 2014).

⁵⁷ Dvoje kosovskih Goranaca iz opštine Dragash/Dragaš (sa jednom osobom razgovaralo se 6. septembra 2012, a sa drugom 23. januara 2014).

⁵⁸ Dvoje kosovskih Hrvata iz opštine Viti/Vitina, razgovor vodio OEBS 23. avgusta 2012, i potvrđeno 5. februara 2014, iako su ispitanici rekli da je došlo do određenih poboljšanja od sredine 2013, nakon reforme pravosuđa i osnivanja ogranka Osnovnog suda Gjilan/Gnjilane u Viti/Vitini.

⁵⁹ Prema rezultatima OEBS-ovog praćenja slučajeva sa etničkim elementima na opštinskom sudu Viti/Vitina, to je uvek rezultiralo time da se relevantni dokumenti prevedu na jezike stranaka.

⁶⁰ Četiri kosovska Albanca (sa dvije osobe razgovaralo se 28. avgusta 2012, a sa druge dvije 7. februara 2014).

⁶¹ Razgovor sa kosovskim Albancem 30. avgusta 2012, sa drugim kosovskim Albancem razgovor je vođen 10. septembra 2012, a sa još jednim 10. februara 2014.

⁶² Četiri kosovska Albanca (sa dvije osobe razgovaralo se 12. septembra 2012, a sa druge dvije 11. februara 2014).

⁶³ Isto.

⁶⁴ Razgovor sa dva kosovska Albanca 29. avgusta 2012. i jednim kosovskim Albancem 10. februara 2014.

Navedene poteškoće naglašavaju trajne nedostatke u ravnopravnoj dostupnosti usluga na službenim jezicima i jezicima u službenoj upotrebi za sve zajednice. Kao što primjećuje Savjetodavni odbor za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina⁶⁵, jedan od glavnih razloga za to su teškoće sa kojima se suočavaju upravni organi u zapošljavanju službenika javne administracije koji u potpunosti vladaju službenim jezicima, zajedno sa nedostatkom odgovarajuće obuke iz jezika⁶⁶. Osim toga, kao što je OEBS isticao i ranije⁶⁷, još uvijek je nedovoljan nivo zastupljenosti nekih zajednica u javnoj administraciji, bez obzira na klauzule o nediskriminaciji u zakonodavstvu koje reguliše zapošljavanje i rezervisanih kvota za zapošljavanje pripadnika zajednica u javnim institucijama⁶⁸.

U tom pogledu, OEBS navodi pozitivne korake, koje je tokom 2013. preduzeo Ured za pitanja zajednica u okviru Kabineta premijera, na uspostavljanju radne grupe za zapošljavanje pripadnika zajednica u brojčanoj manjini na opštinskom nivou, kako bi se promovirala njihova zastupljenost u javnoj administraciji i javnim preduzećima⁶⁹.

Pregled nalaza

Opštinske institucije i opštinski službenici još uvijek nisu obezbijedili poštovanje jezičkih prava u izdavanju dokumenata i pružanju usluga javnosti kako to propisuje Zakon o upotrebi jezika. Osim toga, u protekle tri godine, opštine nisu ostvarile nikakvo očigledno poboljšanje u pružanju usluga na svim propisanim jezicima. Do toga dolazi prvenstveno zbog poteškoća u zapošljavanju službenika javne administracije koji dobro poznaju službene jezike i nedostatka obuke iz jezika, kao i zbog niskog nivoa zastupljenosti pojedinih zajednica u javnoj administraciji.

Da bi otklonile ove propuste opštine treba da prilikom zapošljavanja službenika javne administracije uzmu u obzir poznavanje jezika i da traže podršku sa centralnog nivoa za organizovanje odgovarajuće obuke iz jezika za službenike javne administracije, s ciljem stvaranja atmosfere pogodne za upotrebu svih službenih jezika. Osim toga, Vlada Kosova treba da izradi posebne programe za javno zapošljavanje i pripremi inicijative za pripadnike svih zajednica na Kosovu, kako bi se osigurala potpuna i efikasna primjena pozitivnih mjera djelovanja usmjerenih na povećanje zastupljenosti zajednica u opštinskoj javnoj administraciji, kako je propisano u članu 11. Uredbe 04/2010.

⁶⁵ Savjetodavni odbor Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, Treće mišljenje o Kosovu, 36, supra, stranice 9 i 33.

⁶⁶ Od 2012, visoki komesar OEBS-a za nacionalne manjine, u saradnji sa UPJ, podržava projekat obuke službenika javne administracije da jednako dobro govore oba službena jezika. Projekat sprovodi Evropski centar za pitanja manjina (ECMI). Vidjeti: Evropski centar za pitanja manjina na Kosovu na: <http://www.ecmikosovo.org/?p=4529> (posjećeno u februaru 2014).

⁶⁷ OEBS-ov izvještaj Zastupljenost zajednica u službama javne administracije na Kosovu, decembar 2012, <http://www.osce.org/sr/kosovo/99603?download=true>.

⁶⁸ Najmanje 10 posto službenika javne administracije na centralnom nivou moraju da budu članovi nealbanskih zajednica. Na opštinskom nivou, kvote moraju da budu zasnovane na procentu zajednica u određenoj opštini u skladu sa članom 11 (3) Zakona br. 03/L-149 o civilnoj službi i Uredbe br. 04/2010 o procedurama za pravičnu i proporcionalnu zastupljenost zajednica koje nisu u većini u javnoj administraciji Kosova, 21. septembar 2010, koju je izdalo Ministarstvo javne uprave.

⁶⁹ Vidjeti: <http://www.kryeministri-ks.net/zck/?page=3,4,132> (posjećeno 19. juna 2013).

4.4. Usmeni prijevod na sastancima predstavničkih i izvršnih tijela i prevođenje dokumentacije sa opštinskih sastanaka i opštinskih pravnih akata

Prema Zakonu o upotrebi jezika, opštine su dužne da osiguraju usmeni prijevod sa jednog službenog jezika na drugi⁷⁰ i, po zahtjevu, sa jednog službenog jezika na jezik druge zajednice⁷¹. Osim toga, isti zakon propisuje da se „zapisnici sa sastanaka i službena evidencija opštinskih predstavničkih i izvršnih tijela, javni registri i drugi službeni dokumenti čuvaju i izdaju na svim službenim jezicima opštine.“⁷²

Da bi utvrdio da li se ove odredbe poštuju, OEBS je pratio da li opštine postupaju u skladu sa obavezom da se obezbjedi usmeni prijevod na sjednicama Skupštine opštine, kao i da li su materijali za sastanke usklađeni sa Zakonom o upotrebi jezika i Zakonom o lokalnoj samoupravi⁷³.

Tokom redovnog praćenja, OEBS je utvrdio da, uz nekoliko izuzetaka⁷⁴, opštine poštuju zakonski zahtjev za usmenim prevođenjem, na zahtjev, tokom sastanaka skupštine opštine. Međutim, pismeni prijevod zapisnika sa sastanaka i dalje izaziva zabrinutost, jer ukupno 19 opština⁷⁵ tokom 2013. nije obezbijedilo redovan pismeni prijevod, uprkos tome što imaju obavezu da to učine bez obzira da li postoji zahtjev za prevođenje. Opštinski službenici navode da su dva glavna razloga za nepoštivanje ove obaveze neadekvatni ljudski resursi i činjenica da neke opštine imaju vrlo malo stanovnika koji ne pripadaju brojčanoj većini i zbog toga ne vide potrebu za prevođenjem dokumenata na druge jezike.

Slično tome, u skladu sa zakonskim okvirom, svi opštinski pravni akti treba da se izrade, usvoje i objave na svim službenim jezicima opštine⁷⁶. Shodno tome, opštine su dužne da poštuju ravnopravan status službenih jezika bez obzira na demografski sastav zajednica koje tamo žive. U skladu sa svojom prethodnom opštom procjenom⁷⁷, koja ukazuje na to da više od trećine opština nije uspjelo prevesti prijedloge svojih zakonskih akata i usvojiti ih na svim službenim jezicima - što je ključni aspekt u kontekstu šireg učešća zajednica u opštinskim poslovima - OEBS je utvrdio da 14

⁷⁰ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, član 7.3 odnosi se na sastanke predstavničkih i izvršnih tijela opštine, kao i na javne sastanke u organizaciji opštine.

⁷¹ Ibid, član 8.4. Ova odredba se odnosi na članove opštinskih predstavničkih tijela i njihovih odbora, koji pripadaju zajednicama čiji maternji jezik nije službeni jezik opštine.

⁷² Ibid, član 7.4.

⁷³ Vidjeti članove 4.4 i 4.9, Zakon br 03/L-040 o lokalnoj samoupravi, 4. juni 2008.

⁷⁴ Ustanovljeno je da tokom 2013. redovan prijevod nisu obezbijedile samo dve opštine i to: Gračanica/Gračanicë i Mamuša/Mamushë/Mamuša.

⁷⁵ Deçan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Glogoc/Glogovac, Hani i Elezit/Elez Han, Istog/Istok, Junik/Junik, Kaçanik/Kaçanik, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Malishevë/Mališevo, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Rahovec/Orahovac, Shtime/Štimlje, Suharekë/Suva Reka i Vushtrri/Vučitrn.

⁷⁶ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, član 7.6.

⁷⁷ Vidjeti izvještaj OEBS-a Višejezično zakonodavstvo na Kosovu i njegovi izazovi, februar 2012, fusnota 3, *supra*, stranice 17-19. Ovaj izvještaj je prvenstveno orijentisan prema akterima uključenim u izradu zakona o višejezičnosti, na državnom i lokalnom nivou.

opština još uvijek u velikoj mjeri ne poštuju ovu obavezu (manje od 20 posto opštinskih odluka ili uredbi koje je OEBS pregledao u skladu je sa jezičkim zakonodavstvom)⁷⁸. Opštine Prizren, Dragash/Dragaš i Pejë/Peć su samo djelimično usklađene (sa oko 70 posto pregledanih opštinskih odluka ili propisa koji su u skladu sa zakonom), jer te opštine ne prevode pravne akte na bosanski jezik, a u preostalih 17 ispitanih opština utvrđena je usklađenost (iznad 80 posto) sa obavezama za prevođenje. Osim toga, OEBS je primjetio da, čak i kada je to moguće, samo nekoliko opština obezbjeđuje u potpunosti zadovoljavajuće prevođenje⁷⁹, a kvalitet prijevoda nije u potpunosti zadovoljavajući ili je prijevod netačan u nekoliko drugih opština, uglavnom u vezi s dokumentima prevedenim sa albanskog na srpski jezik⁸⁰.

Opštinski službenici najčešće navode da su razlozi zbog kojih nema (zadovoljavajućeg) pismenog prijevoda - nedostatak ljudskih i finansijskih resursa, loši radni uslovi za prevodioce i/ili vrlo mala zastupljenost zajednica koje su u pojedinim opštinama u brojčanoj manjini.

Pregled nalaza

Iako je stepen ispunjavanja obaveze usmenog prijevoda na sjednicama skupštine opštine visok i dalje postoji zabrinutost u vezi sa činjenicom da više od polovine opština ne osigurava prijevode zapisnika sa sastanaka. Osim toga, polovina opština ne ispunjava svoju obavezu da sve prijedloge zakona i propisa objavljuje na svim službenim jezicima, kao i da se obezbjedi odgovarajući kvalitet tih prijevoda. Opštine treba da povećaju ljudske i finansijske resurse kako bi se osigurao usmeni prijevod tokom otvorenih sjednica i adekvatan prijevod svih službenih dokumenata.

⁷⁸ Deçan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Glogoc/Glogovac, Hani Elezit/Elez Han, Junik/Junik, Kaçanik/Kaçanik, Malishevë/Mališevo, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Srbica i Vushtrri/Vučitrn.

⁷⁹ 'Zadovoljavajući prijevod' podrazumjeva da je tekst napisan vrlo dobro i razumljivo i prenosi originalnu poruku. Ovakav kvalitet prijevoda uočen je samo u opštinama Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Gračanicë, Klokot/Kllkot, Novo Brdo/Novobërdë, Parteš/Partesh, Prishtinë/Priština, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje i Štrpce/Shtërpçë.

⁸⁰ Iako je tekst razumljiv, ima mnogo osnovnih pogrešaka u pogledu sintakse, nepravilne upotrebe slova ili padeža. Ovo je uočeno u opštinama Dragash/Dragaš, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Pejë/Peć, Prizren, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina i Vushtrri/Vučitrn.

Putni znak u opštini Parteš/Partesh, 28. maj 2014. - OSCE/Enis Ahmetaj

4.5. Prevođenje opštinskih internet stranica i konkursa za radno mjesto

Zakon o upotrebi jezika nalaže opštinama da osiguraju izdavanje, čuvanje i dostupnost svih javnih dokumenata na službenim jezicima⁸¹. Lokalne vlasti su obavezne i da sve službene dokumente objavljuju na svojim internet stranicama, ravnopravno na svim službenim jezicima⁸².

Do aprila 2014. svaka opština je imala svoju internet stranicu⁸³. Međutim, OEBS je utvrdio da je samo sedam⁸⁴ od njih u potpunosti usklađeno sa jezičkim propisima, čak iako prijevod ponekad pomalo kasni. Opština Mamuša/Mamushë/Mamuša ima verziju opštinske internet stranice na turskom jeziku, međutim informacije nisu u potpunosti prenesene na stranicama na srpskom i albanskom jeziku. Opština Prizren nema stranicu na bosanskom jeziku i ne ažurira redovno stranicu na srpskom jeziku, a veza za verziju na turskom jeziku se ne otvara. Opština Dragash/Dragaš nema stranicu na bosanskom jeziku, kao ni opština Pejë/Peć, koja nema ni verziju na srpskom jeziku⁸⁵. U ostalim anketiranim opštinama, internet stranice uglavnom nisu u skladu sa zakonskim okvirom, bilo zato što su jednojezične ili, čak i kad su tehnički dostupne na

⁸¹ Zakon o upotrebi jezika, fusnota 1, *supra*, članovi 7.2 i 7.4.

⁸² Ministarstvo javne uprave, AU br. 03/2011, na internet stranici javnih institucija, 24. oktobar 2011, član 9: „Internet stranica i informacije koje se na njoj nalaze moraju biti u skladu sa Zakonom o upotrebi jezika“. http://map.rks-gov.net/userfiles/file/document_page/Udhezimi_Administrativ_Nr_03_2011_Per_ueb_Faqet_e_Institucioneve_Publike_an.pdf. (posjećeno 4. oktobra 2013).

⁸³ Vidjeti vezu na internet stranice opština na: <http://kk.rks-gov.net/> (posjećeno 2. oktobra 2013).

⁸⁴ Gračanica/Gračanicë, Kamenicë/Kamenica, Klokot-/Kllokot, Novo Brdo/Novobërdë, Ranilug/Ranillug, Štrpce/Shtërpçë i Vushtrri/Vučitrn.

⁸⁵ Procjenu opštinskih internet stranica izvršila je i Institucija Ombudsmena na Kosovu u svom ex-officio izvještaju br. 275/2012.

službenim jezicima, pokazuju niz nedostataka kao što su retka ažuriranja, loš kvalitet prijevoda ili nezavršene kategorije.

Opštinske stranice služe i da poboljšaju mogućnost zapošljavanja pripadnika zajednica koje su nedovoljno zastupljene u javnoj administraciji i zato je važno da upotreba jezika bude usklađena sa zakonom⁸⁶. Ipak, kroz svoje praćenje, OEBS je uočio da je samo 19 opština⁸⁷ poštovalo obavezu objavljivanja konkursa za posao na svim službenim jezicima.

Pregled nalaza

Sve opštine su otvorile svoje internet stranice, ali one su i dalje uglavnom jednojezične ili su vrlo daleko od ispunjavanja obaveza opština da značajno olakšaju dostupnost dokumenata i usluga na svim službenim jezicima. Opštine treba da osiguraju da svi dokumenti i usluge koji se pojavljuju na internet stranicama budu usklađeni sa jezičkim zakonima, uključujući i konkurse za slobodna radna mjesta.

4.6. Dostupnost usmenog prijevoda i kapacitet opštinskih prevodilačkih jedinica

Iako Zakon o upotrebi jezika to ne propisuje eksplicitno, njegovo sprovođenje zahtjeva adekvatne ljudske, finansijske i tehničke resurse, uključujući i osnivanje prevodilačkih jedinica, zapošljavanje adekvatnog broja kvalifikovanih jezičkih asistenata, kao i osiguravanje odgovarajućih radnih uslova i mogućnosti za profesionalni razvoj. Do aprila 2014, 15 opština je prijavilo da su formirane prevodilačke jedinice⁸⁸, dok 15 drugih opština rade sa jednim ili dvoje prevodilaca⁸⁹. Opštine Hani Elezit/Elez Han, Glllogoc/Glogovac, Malishevë/Mališevo i Gjakovë/Đakovica nemaju službene usmene ili pismene prevodioce. Treba napomenuti da prevodilačka jedinica u Shtime/Štimlju

⁸⁶ Kako bi se poboljšala zastupljenost zajednica, institucije koje zapošljavaju imaju pozitivnu obavezu da sprovede aktivnu strategiju zapošljavanja, uključujući i objavljivanje oglasa za posao u štampanim i elektronskim medijima na svim službenim jezicima. Vidjeti Uredbu br. 04/2010 o postupcima za zastupanje zajednica koje nisu u većini u javnoj administraciji na Kosovu, fusnota 68, *supra*, članovi 11.2 i 11.3.

⁸⁷ Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gračanica/Graçanicë, Istog/Istok, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Kllokot, Lipjan/Lipljan, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Novo Brdo/Novobërdë, Obiliq/Obilić, Prishtinë/Priština, Prizren, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Shtime/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka, Viti/Vitina i Vushtrri/Vučitrn.

⁸⁸ Opštine Deçan/Dečane, Ferizaj/Uroševac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjilan/Gnjilane, Istog/Istok, Junik/Junik, Lipjan/Lipljan, Novo Brdo/Novobërdë, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Skenderaj/Srbica, Shtime/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë i Vushtrri/Vučitrn.

⁸⁹ Opštine Dragash/Dragaš, Gračanica/Graçanicë, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Klokot-/Kllokot, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Obiliq/Obilić, Parteš/Partesh, Pejë/Peć, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Suharekë/Suva Reka i Viti/Vitina.

nema predviđeno radno mjesto pismenog/usmenog prevodioca, već u njoj rade opštinski službenici javne administracije koji nemaju relevantne jezičke vještine.⁹⁰

Osamnaest opština⁹¹ je prijavilo da nema dovoljan broj zaposlenih što se tiče pružanja usluga pismenog/usmenog prijevoda zbog kombinacije više činilaca, uključujući ograničenja vezana za maksimalan broj zaposlenih, nedostatak budžeta, kao i poteškoće u pronalaženju kvalifikovanih kandidata. U takvim slučajevima opštinski prevodioci su preopterećeni poslom, dok u nekim slučajevima prijevode rade opštinski službenici koji nemaju relevantne kvalifikacije, na uštrb kvaliteta prevoda⁹². Nedovoljan broj pismenih/usmenih prevodilaca takođe negativno utiče na pravovremeni prijevod dokumenata.

Dodatni nedostaci uočeni širom Kosova su: nepostojanje adekvatnog uredskog prostora i osnovne tehničke opreme za usmene i pismene prevodioce, uključujući rječnike, kompjuterske programe koji automatski provjeravaju pravopis ili uređaje za snimanje. Uprkos ovome, samo je opština Ferizaj/Uroševac prijavila izdvajanje redovnih finansijskih sredstava za povećanje kapaciteta prevodilaca, dok je opština Dečan/Dečane kupila novu opremu informacione tehnologije za prevodilačku jedinicu tokom 2013. Najzad, OEBS je uočio da opštinski usmeni i pismeni prevodioci često nemaju adekvatne kvalifikacije i iskustvo⁹³, i više od polovine ispitanih prevodilaca izrazilo je želju da dobije stručnu obuku. Kao što je OEBS naveo u preporukama iz prethodnih izvještaja⁹⁴, moguće rješenje ovih problema leži u osnaživanju uloge Kosovskog instituta za javnu upravu kao primarne institucije za obuku nadležne za opšte obučavanje službenika javne administracije na Kosovu, i za periodično razmatranje i procjenu potreba za obukom službenika javne administracije⁹⁵.

⁹⁰ Povjerenik za jezike na Kosovu uključio je ovo pitanje u svoj godišnji izvještaj za 2013. godinu koji je predao Odboru za jezičku politiku u skladu sa Uredbom br.07/2012 na osnovu koje je formiran Ured povjerenika za jezike (član 18).

⁹¹ Opštine: Dragash/Dragaš, Gjilan/Gnjilane, Gračanica/Gračanicë, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Klinë/Klina, Lipjan/Lipljan, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Podujevë/Podujevo, Rahovec/Orahovac, Ranilug/Ranillug, Skenderaj/Srbica, Shtime/Štimlje, Viti/Vitina i Vushtrri/Vučitrn.

⁹² Na primjer, u opštini Vushtrri/Vučitrn prijevod dokumenata (uglavnom onih sa centralnog nivoa dobijenih na albanskom i srpskom) na turski, koji je jezik u zvaničnoj upotrebi, radi administrativni pomoćnik, kosovski Turčin; u opštini Suharekë/Suva Reka, sastanke opštinske radne grupe za povratak prevodi šef Opštinskog ureda za zajednice i povratak; u opštini Gjakovë/Đakovica, opštinski pravni službenik pruža prevodilačke usluge po potrebi. Od septembra 2012. do aprila 2013, opština Klinë/Klina nije imala prevodioca i, kada je bilo neophodno, prijevode su radili članovi Opštinskog ureda za zajednice i povratak.

⁹³ Samo su troje ispitanih pismenih/usmenih prevodilaca izjavili da imaju univerzitetsku diplomu usmenog i pismenog prevodioca, 17 je izjavilo da posjeduju druge univerzitetske diplome dok je 24 posjedovalo samo diplomu srednje škole. Nedostatak iskustva je uglavnom vidljiv u poteškoćama sa upotrebom pravne terminologije, što često za posljedicu ima prevedene odredbe koje imaju drugačije značenje.

⁹⁴ Izvještaj OEBS-a Višejezično zakonodavstvo na Kosovu i njegovi izazovi, fusnota 3, *supra*, strana 20.

⁹⁵ Mandat Kosovskog instituta za javnu upravu regulisan je u Administrativnom uputstvu UNMIK-a br. 2003/25 kojim se primjenjuju Uredba UNMIK-a br. 2001/09 o izvršnom ogranku Privremenih institucija samouprave na Kosovu.

Pregled nalaza

Opštine i dalje nisu u mogućnosti da u potpunosti sprovedu Zakon o upotrebi jezika zbog činjenice da u velikoj mjeri još uvijek nemaju dovoljan broj zaposlenih koji bi pružali usluge pisanog/usmenog prijevoda. Nedovoljan broj prevodilaca, neodgovarajuće kvalifikacije i neodgovarajući uslovi rada često dovode do prijevoda lošeg kvaliteta. Treba formirati opštinske prevodilačke jedinice širom Kosova, sa kvalifikovanim osobljem i adekvatnim uslovima rada. Kosovski institut za javnu upravu treba da igra ključnu ulogu u unapređenju stručnosti pismenih i usmenih prevodilaca unutar javne administracije.

Putni znak u opštini Gnjilane/Gjilan, 28. maj 2014. - OSCE/Enis Ahmetaj

4.7. Prikazivanje naziva ulica i putnih znakova na više jezika

U skladu sa članom 9.2 Zakona o upotrebi jezika: „Zvanične oznake koje predstavljaju ili obuhvataju nazive opština, sela, puteva, ulica i ostalih javnih mjesta prikazane su na službenim jezicima i na jezicima koji imaju status službenog jezika u opštini u skladu sa članom 2.3.“ Takođe, u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi, opštine imaju potpuna i isključiva ovlašćenja da daju nazive opštinskim putevima, ulicama i ostalim javnim mjestima⁹⁶.

Što se tiče opštinskih naziva ulica i putnih znakova, OEBS je ustanovio da nije bilo značajnog napretka od posljednjih procjena koje je izvršila ova organizacija⁹⁷, s obzirom da i dalje ima vrlo malo naziva ulica u seoskim područjima, selima i naseljima.

⁹⁶ Zakon o lokalnoj samoupravi, fusnota 73, *supra*, članovi 17 (o) i 40.2 (j).

⁹⁷ Izvještaj OEBS-a Sprovođenje zakona o upotrebi jezika od strane kosovskih opština, jul 2008, fusnota 3, *supra*, <http://www.osce.org/sr/kosovo/32764?download=true>; OEBS-ov Izvještaj o procjeni prava zajednica, fusnota 3, *supra*, strane 30-31.

Iako su uopšteno u skladu sa formatom „Ul/Rr./Street“, nazivi ulica i dalje često nisu napisani u skladu sa pravnim zahtjevima jer su, na primjer, nazivi mjesta prikazani samo na jednom službenom jeziku ili su zvanični nazivi mjesta pogrešno napisani. Štaviše, mnoga znakovi koji označavaju granicu opštine i sela po svemu sudeći su uklonjeni, oštećeni ili precrtani i opštinski organi ih nisu očistili ili zamijenili. Međutim, samo je opština Štrpce/Shtërpce prijavila da je otvoreno osudila oštećenje obilježja⁹⁸, i samo je par opština prijavilo da su preduzele akcije čišćenja ili zamjene precrtanih ili oštećenih znakova, odnosno obilježja, posebno u Gjilan/Gnjilanu⁹⁹, Južnoj Mitrovicë/Mitrovici¹⁰⁰ i Prizrenu¹⁰¹. Bitno je napomenuti da je ukupno 18 opština¹⁰² formiralo stalne opštinske komisije za dodjelu naziva ulicama i drugim javnim oblastima. Opštine Gjilan/Gnjilane i Viti/Vitina su prijavile da rade sa ad hoc komisijama. Iako opština Štrpce/Shtërpce nema komisiju za dodjelu naziva ulicama, u toku je davanje naziva ulicama i postavljanje putnih znakova (na albanskom i srpskom ćirilicom pismu) u sklopu međunarodno finansiranog projekta¹⁰³.

Pregled nalaza

Većina opština ne postupa u skladu sa svojim jezičkim obavezama u pogledu naziva ulica i putnih znakova, koji su često pogrešno napisani, oštećeni ili precrtani. Opštine su dužne da postavljaju putne znakove u skladu sa propisima o upotrebi jezika i da brzo poprave, zvanično osude i adekvatno sankcionišu svako uništavanje ili precrtavanje.

⁹⁸ Zamjenik predsjednika opštine Štrpce/Shtërpce za zajednice i opštinski službenik za informisanje naveli su da je jednom prilikom u 2013. godini opština osudila precrtavanje putnih znakova na ulazu u selo Firajë/Firaja koje je pretežno naseljeno kosovskim Albancima (naziv na srpskom je bio precrtan) i Štrpce/Shtërpce (naziv na albanskom je bio precrtan). Osuda je izrečena u obliku izjave date lokalnim medijskim kućama. Informacije do kojih je došao OEBS tokom razgovora vođenog 10. februara 2014.

⁹⁹ Direktor opštinskog odjeljenja za javne usluge izjavio je da se putni znaci u Gjilan/Gnjilanu redovno provjeravaju i mjenjaju. Do marta 2013. OEBS je uočio samo jedan precrtan znak u mjestu Përlepnicë/Prilepnice.

¹⁰⁰ Informacije koje je dao direktor opštinskog odjeljenja za javne usluge, a koje su potvrđene tokom redovnog OEBS-ovog praćenja.

¹⁰¹ Informacije koje je dao direktor opštinskog odjeljenja za javne usluge, a potvrđena je tokom redovnog OEBS-ovog praćenja, mada znaci nisu odmah čišćeni/zamijenjeni nakon precrtavanja.

¹⁰² Opštine Deçan/Dečane, Dragash/Dragaš, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Gjakovë/Đakovica, Glllogoc/Glogovac, Junik/Junik, Kamenicë/Kamenica, Klokot/Kllokot, Južna Mitrovicë/Mitrovica, Novo Brdo/Novobërdë, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Prizren, Ranilug/Ranillug, Skenderaj/Srbica, Shtime/Stimlje, Suharekë/Suva Reka i Vushtrri/Vučitrn.

¹⁰³ Projekat Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj „Inicijativa za demokratske i efikasne opštine“.

5. ZAKLJUČCI

Više od sedam godina nakon proglašenja, Zakon o upotrebi jezika se i dalje djelimično sprovodi zbog nedostatka ljudskih i finansijskih resursa, koje često prati nedovoljno razumijevanje opštinskih obaveza i nedostatak političke volje.

OEBS pozdravlja reforme na centralnom nivou koje garantuju da će UPJ dobiti adekvatne ljudske, logističke i finansijske resurse, iako se kasni sa formiranjem Mreže za jezičku politiku kao pomoćnog mehanizma.

Na opštinskom nivou, sve opštine su preduzele pozitivne korake usvajanjem opštinskih uredbi o upotrebi jezika, iako nisu održane javne rasprave ili kampanje podizanja svijesti kako bi se stanovništvo informisalo o jezičkim pravima. Pored toga, iako mnoge opštine priznaju bosanski i/ili turski kao službene jezike ili jezike u službenoj upotrebi, romski jezik i dalje nije priznat i zaštićen kao takav, iako ispunjava uslove za to.

Većina opština ne postavlja oznake na više jezika u opštinskim javnim službama. Pripadnici zajednica u brojčanoj manjini na opštinskom nivou i dalje se suočavaju sa problemima u usmenoj i pisanoj komunikaciji sa javnom upravom kada koriste svoj maternji jezik, čak i onda kad taj jezik ima status službenog jezika na opštinskom nivou ili jezika u službenoj upotrebi. Ovi nedostaci postoje uglavnom zbog poteškoća u zapošljavanju službenika javne administracije koji dobro znaju službene jezike, neadekvatnog nivoa zastupljenosti nekih zajednica u javnoj administraciji i nedostatka adekvatne obuke iz jezika za službenike javne administracije, posebno za one koji pružaju prevodilačke usluge u opštinama.

Iako su opštine povećale svoje kapacitete kako bi obezbijedile prijevod tokom sjednica skupštine opštine, zbog nedostatka ljudskih resursa i političke volje i dalje postoje neadekvatnosti kada se radi o pismenom prijevodu zapisnika sa sastanaka i opštinskih pravnih akata. Opštinske internet stranice uglavnom i dalje sadrži informacije na jednom jeziku ili daleko zaostaju u ispunjavanju opštinskih obaveza da se značajno poboljša pristup dokumentima i uslugama na svim službenim jezicima u opštini.

Iako je većina opština formirala prevodilačke jedinice ili ima prevodioce, pismeni prijevod lošeg kvaliteta rezultat je više udruženih problema, uključujući preopterećenost poslom, nedovoljan broj prevodilaca, neodgovarajuće kvalifikacije i neodgovarajuće uslove rada. Uprkos takvim nedostacima, ni institucije na centralnom nivou niti bilo koja opština ne nude mogućnost za obučavanje pismenih/usmenih prevodilaca.

Većina opština ne postupa u skladu sa obavezama o upotrebi jezika što se tiče naziva ulica i putnih znakova i nisu preduzele neophodne inicijative kako bi iste popravile ili zamjenile ako su precrtane i oštećene ili zbog pravopisnih grešaka.

6. PREPORUKE

Kosovskim opštinama

1. Sprovesti javne kampanje podizanja svijesti o Zakonu o upotrebi jezika i odgovarajućim opštinskim uredbama o jeziku i izdvojiti adekvatne finansijske, ljudske i tehničke resurse kako bi se obezbjedila njihova potpuna primjena;
2. Preduzeti korake u cilju usklađivanja sa Uredbom br. 07/2012 u kojoj se zahtjeva imenovanje kontakt osoba za jezike u svakoj opštini, čije podatke treba podjeliti sa Uredom povjerenika za jezike. U isto vrijeme, opštinske institucije su dužne da obavijeste Ured povjerenika za jezike o svim jezičkim asistentima i usmenim i pismenim prevodiocima koji rade za njih;
3. Obezbijediti da su svi opštinski znaci i obavještenja postavljeni na svim službenim jezicima ili jezicima u službenoj upotrebi, u skladu sa zahtjevima kako bi se omogućila potpuna primjena Zakona o upotrebi jezika;
4. Uzeti u obzir poznavanje jezika prilikom zapošljavanja i tražiti podršku sa centralnog nivoa kako bi službenici javne administracije imali adekvatnu obuku iz jezika, čime bi se obezbijedilo pružanje usluga na više jezika u skladu sa članom 7.2 i 8.1 Zakona o upotrebi jezika;
5. Izdvojiti adekvatna finansijska sredstva i ljudske resurse da bi se unaprijedio prijevod, po zahtjevu, na svim javnim sastancima u skladu sa članovima 7.3 i 8.4 Zakona o upotrebi jezika;
6. Čuvati i objaviti sva službena opštinska dokumenta, uključujući nacрте zakona, na svim službenim jezicima kako bi se omogućilo i podstaklo učešće svih zajednica u procesu izrade dokumenata i u javnim poslovima, u skladu sa članom 7.6 Zakona o upotrebi jezika;
7. Obezbijediti da opštinske internet stranice sadrže informacije na svim službenim jezicima određene opštine, u skladu sa članovima 7.2 i 7.4 Zakona o upotrebi jezika i AU Ministarstva javne uprave br. 03/2011;
8. Osigurati da je u svakoj opštini formirana prevodilačka jedinica i da ima dovoljan broj kvalifikovanog osoblja kao i adekvatne uslove rada (npr. uredski prostor i oprema, uključujući riječnike, računare i softver), kao preduslov za potpunu primjenu Zakona o upotrebi jezika;
9. Preduzeti hitne mjere za postavljanje putnih znakova na dva ili više jezika, odnosno na svim službenim jezicima u određenoj opštini u skladu sa članom 9.2 Zakona o upotrebi jezika;

10. Hitno popraviti, zvanično osuditi i na odgovarajući način sankcionisati sva precrtavanja ili uništavanje naziva ulica i putnih znakova ispisanih na dva ili više jezika.

Kosovskom institutu za javnu upravu

11. Organizovati obuku kako bi se obezbijedilo da su opštine u potpunosti upoznate sa relevantnim pravnim i strateškim okvirom koji uređuje pravičnu zastupljenost zajednica u javnoj administraciji, sa posebnim akcentom na pozitivnim mjerama djelovanja u skladu sa Uredbom br. 04/2010.
12. Izraditi i ponuditi programe za unaprijeđenje stručnosti pismenih i usmenih prevodilaca koji rade u javnoj administraciji, tako što će se obezbijediti akreditovana profesionalna obuka za unaprijeđenje vještina usmenog i pismenog prijevoda.

Ministarstvu javne uprave

13. Pratiti i usmjeravati opštine kako bi se obezbijedila odgovarajuća primjena AU br. 03/2011 o internet stranicama javnih ustanova.

Ministarstvu lokalne uprave

14. Pružiti savjete i smjernice opštinama u pogledu njihove obaveze da podrže jednak status i ravnopravnu upotrebu službenih jezika u svom radu, posebno što se tiče izrade i objavljivanja svih propisa na lokalnom nivou na svim službenim jezicima u opštini bez obzira na demografski sastav opštine, u skladu sa članovima 7.3, 7.6 i 8.4 Zakona o upotrebi jezika.

Uredu povjerenika za jezike

15. Podići nivo svijesti u svim zajednicama i u široj javnosti o jezičkim pravima, kao i o ulozi i mandatu Ureda povjerenika za jezike, uključujući raspoložive žalbene mehanizme kao što predviđa Uredba 07/2012 o Uredu povjerenika za jezike;
16. Pojačati praćenje poštovanja jezičkih obaveza od strane kosovskih institucija, koje detaljno predviđa Zakon o upotrebi jezika;
17. Pratiti i usmeravati rad opština prilikom imenovanja opštinskih kontakt osoba, s ciljem formiranja funkcionalne Mreže za jezičku politiku, kao što predviđa Uredba 07/2012 o Uredu povjerenika za jezike.

Međunarodnoj zajednici

18. Nastaviti sa zalaganjem da kosovske institucije postupaju u skladu sa jezičkim obavezama kao ključnim elementom zaštite prava zajednica i demokratskih pluralističkih vrijednosti Kosova.

Poštovanje jezičkih prava u opštinama na Kosovu

